

נושא השיעור: הצגת דרכי התצורה של שם העצם

את שמות העצם בעברית ניתן לחלק למס' דרכי תצורה (לשון יצירה).
בסיפור המצורף בעמוד 2 בנוסף למוסר ההשכל ישנם שמות מודגשים.

חפשו:

1. שמות עצם ששואלים מהלועזית: _____
2. שמות עצם שהם ראשי תיבות (נוטריקון): ראשי תיבות הנקראים כשתי מילים נפרדות: בי"ס

ראשי תיבות הנקראים כמילה: רמטכ"ל, צה"ל

ראשי תיבות שאיבדו את הגרשיים: דוחות, סמל, תפוז, סכום

3. שמות עצם שהם הלחמים (=מורכבים משתי מילים כמו: חי + דק) הלחם שלם: כדור+סל או הלחם שבור: כספומט = כסף + אוטומט = גזרה קווית

4. שמות עצם שיש בהם בסיס (=מילה) + סיומת: (כמו: כר + Xית) =גזרה קווית

5. הנותרים הינם שמות עצם שנוצרים ע"י שורש + משקל (תבנית): (כמו: אד"ם אֶדְמַת)

סיפור עם מוסר השכל ושמות עצם

לפניך סיפור. רשום מעל כל מילה מודגשת את דרך יצירתה.

קצב אחד היה מופתע מאוד כאשר ראה כלב שנכנס לתוך החנות. הוא ניסה להבריא את הכלב, אך הכלב נכנס שוב לחנות. ניגש הקצב אל הכלב וגילה לתדהמתו **פתק** בפיו של הכלב: "אתה יכול לתת לי צלעות של טלה? הכסף נמצא בפיו של הכלב?" ואכן בפיו של הכלב היה שטר של 10 דולרים, חיפש הוא מס' **טלפון**, אך לא מצא. הוא לקח את הכסף, נכנס ל**חדרון** צדדי הכין את המצרכים, והניח **שקית** ובה צלעות הטלה בתוך פיו של הכלב. הוא היה מלא התפעלות שהחליט לעקוב אחר הכלב. הוא סגר את חנותו, הכלב יצא לדרכו – ואחריו **הקצב**.

לאחר זמן מה הגיעו למפגש מסילת רכבת. הכלב הניח את השקית על הרצפה לחץ על הכפתור שבצד הכביש, וחיכה עם השקית שוב בפיו. כאשר הרמזור התחלף לירוק חצה הכלב את הכביש, ואחריו- הקצב. לאחר כמה דקות הגיע הכלב אל תחנת **האוטובוס** והסתכל על לוחות הזמנים. בשלב זה היה הקצב מלא התפעלות והערצה. הכלב בדק את **לוחית** הזמנים, ולאחר מכן התיישב באחד המושבים בתחנה. כאשר הגיע האוטובוס הסתכל הכלב על מספר הקו, ועלה לאוטובוס. הקצב התפעל והמשיך לעקוב אחר הכלב. האוטובוס המשיך לנסוע בעיר, ולאחר מכן יצא את העיר והגיע לפרברי העיר. במהלך ה**נסיעה** הביט הכלב בנוף בהנאה, לבסוף קם, הלך לעבר הדלת הקדמית, עמד על שתי רגליו האחוריות ולחץ על הפעמון. האוטובוס עצר ממש ליד ה**רמזור**. ירד הכלב עם המצרכים, והקצב...אחריו, מחפש למי ייתן אח"כ את ה **דו"ח**. הגיע הכלב אל אחד הבתים, פנה אל השביל, הגיע אל המדרגה שבכניסה והניח את הקניות על המדרגות, ולאחר מכן החל לנבוח בקול רם. את הדלת פתח אדם גדול מימדים, והחל להכות את הכלב. רץ הקצב ועצר אותו: "אתה פשוט **בליעל**, מה אתה עושה?" הכלב אינו **משמעותי** בעיניך? הכלב הזה גאון! ציפיתי שאולי תפצה אותו בליטוף חם ו **עוגייה**, והמון **אמפתייה**.

ענה לו האדם גדול המימדים: "לזה אתה קורא חכם? זו הפעם ה**שנייה** שהכלב ה**טיפש** הזה שוכח את המפתחות שלו..."

מוסר ההשכל? יש אנשים שאף פעם אינם מרוצים ממה שיש להם, הסתכלו סביבכם והתחילו להעריך:

במשפחה: תעריכו את ההורים שעובדים כל כך קשה למענכם.

בתברות: תעריכו את החברים גם אם לא התייחסו עליכם כמו שרציתם.

בביה"ס: תעריכו את המורים שיש לכם, והחשוב ביותר...את שיעורי הלשון!

ומה לגבי עצמכם? תעריכו את מה שאתם – ואת מי שאתם, מיותר לשאוף להיות מישהו שאינו אתם, **בפשטות** תהיו אתם!

תרגיל - שורש + משקל או בסיס + סיומת?

זכור!

שורש + משקל = (את המשקל מייצגים ב-ק-ט-ל)

א. קרבה לפועל חציה = קצה

ב. אין סיומת = "פטיש"

ג. ה/ת אין סיומת = צעקה/פסלת

בסיס + סיומת = קרבה לשה"ע /ירקן = ירק + X

1. איזה שם עצם נוצר ע"י בסיס + סיומת ?

א. רמאי ב. קנאי ג. גלאי ד. חקלאי.

2. איזה שם עצם נוצר ע"י שורש + משקל?

א. ילדון ב. חדרון ג. שגעון ד. דגלון

3. איזה שם עצם נוצר ע"י שורש + משקל ?

א. ספריה ב. עליה ג. גופיה ד. שקדיה

4. איזה שם עצם נוצר ע"י בסיס + סיומת ?

א. מדינאי ב. כבאי ג. חזאי ד. שנאי

5. איזה שם עצם נוצר ע"י שורש + משקל?

א. גגון ב. ניבון ג. חידון ד. זכרון

6. איזה שם עצם נוצר ע"י שורש + משקל?

א. חבלן ב. מסעדן ג. מדען ד. תכסיסן

7. איזה שם עצם נוצר ע"י בסיס + סיומת ?

א. סנדלר ב. כנר ג. מריר ד. עשיר

8. איזה שם עצם נוצר ע"י שורש + משקל?

א. חזן ב. מצחיקן ג. אופנוען ד. יהלומן

9. איזה שם עצם נוצר ע"י שורש + משקל?

א. עיריה ב. צמחיה ג. כתפיה ד. זכיה

מילים, רבותי, מילים (תודה לאלה אלטמן, כיתה י"ב, התשס"ט - שהעשירה אותנו באוצר מילים מגוון).

1. רשום שורש + משקל או בסיס (גזירה מסורגת)

או צורן סופי (= צורן גזירה קווית)

גְּלִידוּנִית, מִתְאַס, אֶזְנִיָּה, מְגַבֵּר, קִלְטָת, צֶרְכְּנִיָּה, אֶזֶן, תְּרוּץ, שְׁקִית, מְשַׁאֵל, תְּקוּפוֹן (=כתב עת), מְמַשֵּׁל, פְּרָצוּפוֹן (=סמיילי), עֲצָלְנוּת, הִתְחַלָּה, שְׁפִתוֹן, בְּקָשָׁה, מִצְחִיָּה, אֲוִירוֹן, תְּרַגְלִלוֹן, סְבֻלְנִית, אֲרוּנִית, קִלוֹת, בְּנָאִי, מִסְעָדָה, גְּרָקוֹן, טְרָחוֹן, מְקוֹמוֹן, צְמוּדוֹן (=מכנסי טייטס), סְכָנָה, פְּרָנְסָה, מִצְלָה (מנגל), תְּחִתּוֹן, סֶפֶר, קִבְלוֹן, מְשַׁחֲקִיָּה, זְהִיר, מִצְבּוֹר, פְּחוּן, מְשַׁחָה, גְּשֵׁרוֹן, דְּבוּרִית, מְלַח, לְחַמְנִיָּה, מְקַדָּשׁ, מְלוֹן, שְׁבִיר, שְׁאֲגָה, בְּקָבוּקוֹן, תְּוִית, עֲשִׂיר, מְזַלְג, מְפָרְשִׁית, מְחִירוֹן, חִזְל, מְגַהֵץ, גְּבוּר, לְפִיד, צְמִיד, כְּרוּכִית (= @ שטרודל), גְּלָשׁוֹן, תְּרוּץ, מְלַחֲנָה, מְטוּס (שורש ט-ו-ס), אֶכְזָרִי, זְרִיז, מוֹנִית, סֶפְרוֹן, מְסַפְרָה, שְׁפִתוֹן, קְרִיר, שְׁאֲגָה, סְפָרְיָה, הֶלִיכוֹן, חֲדָרוֹן, חִידוֹן, חֲשַׁמְלָאִי, שְׁבוּעוֹן, חְרוּץ, מְקוּם (שורש ק-ו-ס), שְׁעוֹן, שְׁאֲלוֹן, זְהוּמוֹן, תְּשׁוּבוֹן, רְקֻדְנִית, מְחַרְשָׁה, מְחַבּוּא, עֲלִיוֹן, מְסַרְק, גְּרַחוֹן, כְּפִית, מְעַדְנָה, זְמַאי, מְהִיר, מְסַתּוֹר, גּוּפְיָה, מְטַרְיָה, מְשַׁאֵית, חְרִיצוֹת, אֲבִירוֹת, רְבִיעִיָּה, עֲבָרִית, אֲחֵרוֹן, קָצִין, צְעָקָה, צְנָחוֹן, תְּנִיר, חֲנוּן, מְחַשֵּׁב, זְמַרְת, מְכוּנִית, כְּדוּר, קֶרֶן, סֶפֶן

2. רשום מילה לועזית (רואים) או הלחם (=ניתן לפרק ל-2 מילים)

כִּפְלִי, תְּפוצִיפּס, סְטִיִּיק, פְּסֻטָה, קִלְקֵר, רְשַׁמְקוֹל, פְּסַנְתֵר, קֶרֶנֶף, מִיקְרוֹגֵל, טַעֲמָקוֹר (קסטה של שטראוס), קוּמִיקֵס, בִּיסְלִי, קוּנְדִישְׁנֵר, שְׁמִפּוֹ, לוּבִי, חִיזֵר, טוּשׁ, טִיפְקֵס, סִלְבְּרִיטִי, מְדַרְחוּב, שׁוֹקוּלִית, אֲוּפּוּזִיצִיָּה, קוּוּנְצִיוֹנְלִי, גְּלִידִיאַט, חֲמִשִּׁיר, קוּלוֹנוֹע, קֶרֶמְבוֹ, רְמָקוֹל, אֲקֻטוּאִלִּיָּה, כְּסֻפּוּמֵט, רְמִזוֹר, דְּמוּקְרִטִיָּה, בִּיטְכוּנִית (=מכונית ממוגנת), מְנִיפּוּלְצִיָּה, פְּסֻטִיבֵל, קוּנְסֻפֵט, שׁוֹקוּלֵד, אִינְטוּנְצִיָּה, סוּכְרוּזִית, תְּשַׁחֵץ, בְּלוֹג, דְּאוּדוּרְנֵט, אֲלֶרְגִיָּה, רִינְגֵטוֹן, סִנְסַצִיָּה, טוּקְבֵק, גִּיל, כְּלָבוֹ, לְפִיכֵךְ, טִלְפוֹן, בְּנֵק, סִימְפֻטִיָּה, מְצַבְרוּח, טִיפְקֵס, דִּיסק, אֲלַחוּשׁ, מְחֻזְמֵר, מְהַנְדֵל, מְדַרְחוּב, סִלְבְּרִיטִי, עֲדִלְדֵע, חִיזֵר, טִיפ, לוּגוֹ, כְּדוּרְגֵל, רְדִיו, הִיסְטוּרִיָּה, מְגַדְלוֹר, בִּיסְלִי, מִילְקֵשִׁיק, קֶרֶמְבוֹ.